

Nasza miejscowość Olszyny

Szkoła ma siedzibę we wsi Olszyny w gminie Rzepiennik Strzyżewski w powiecie ziemskim tarnowskim, woj. małopolskim. Gmina Rzepiennik Strzyżewski leży w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego na obszarze Pogórza Ciężkowickiego, pomiędzy rzekami Ropą i Białą. Od 2003 roku gmina Rzepiennik Strzyżewski posiada własny herb.

Olszyny to rozległa wieś leżąca w dolinie rzeki Olszynka, na północ od wioski leży główne pasmo Pogórza Ciężkowickiego. Wieś powstała w połowie XIV wieku. Pierwsza wzmianka pochodzi z roku 1386. W XIV wieku była własnością Spytka z Melsztyna co potwierdza królowa Jadwiga, następnie przeszła na własność Jordanów i Tarłów. W 1846 roku wieś była widownią krwawych wydarzeń zwanych "rabacją". W okresie międzywojennym był silnie rozwinięty ruch ludowy. W czasie okupacji działały AK i BCH. Po wojnie zbudowano szkołę, dom gromadzki, plebanię, remizę strażacką. Na terenie wsi znajduje się cmentarz z I wojny światowej, pomnik Grunwaldzki upamiętniający 500 rocznicę bitwy pod Grunwaldem, pomnik polskich lotników - postawiony w pobliżu miejsca katastrofy "Liberatora" lecącego z Włoch do Warszawy zestrzelonego 17 sierpnia 1944 roku.

We wsi znajduje się kilka dębów - pomników przyrody.

Dąb - pomnik przyrody

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA OLSZYN

Na terenie wsi Olszyny funkcjonuje kilka instytucji życia społecznego, z usług których korzystają mieszkańcy. Prawie wszystkie mieszczą się w jednym budynku – Domu Ludowym w Olszynach.

DOM LUDOWY

Dom Ludowy powstał na miejscu starego budynku gromadzkiego, który rozebrano w 1955 roku. Budowa nowego domu trwała do 1959 roku i prowadzona była czynem społecznym przez mieszkańców Olszyn, a wydatki związane z jej budową pochodziły z budżetu gminy. Po oddaniu budynku do użytku w 1960 roku mieściły się w nim dwie sale lekcyjne dla dzieci, poczta, biblioteka publiczna, punkt kasowy, ośrodek zdrowia, apteka oraz weterynaria. Obecnie w tym budynku funkcjonuje biblioteka publiczna, punkt kasowy (Banku Spółdzielczego w Rzepienniku Strzyżewskim), sklep oraz Kino za Rogiem.

Dom Ludowy

BIBLIOTEKA PUBLICZNA

W Olszynach pierwsza biblioteka publiczna powstała w 1961 roku. Początkowo był to tylko punkt biblioteczny należący do Gminnej Biblioteki Publicznej w Rzepienniku Strzyżewskim. Od 1972 roku funkcjonuje już jako Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Rzepienniku Strzyżewskim i mieści się w Domu Ludowym. W ciągu czterdziestu lat istnienia biblioteki, księgozbiór biblioteczny znacznie się powiększył. W 1961 roku zarejestrowanych było 762 woluminy, a obecnie liczy ponad 10 tysięcy woluminów. Zbiory biblioteczne

podzielone są na: wydawnictwa informacyjne, literaturę popularnonaukową, literaturę beletrystyczną, literaturę młodzieżową, literaturę dla dzieci oraz lektury. Biblioteka finansowana jest z budżetu gminy, a zakupu nowych pozycji dokonują pracownicy Biblioteki Publicznej w Rzepienniku Strzyżewskim.

W bibliotece funkcję bibliotekarza pełniła pani Kazimiera Solarz, pracująca na tym stanowisku w pełnym wymiarze godzin od 1976 roku do 1990 roku, a następnie na połowie etatu.

POCZTA

Zanim w Olszynch została uruchomiona własna placówka pocztowa, wieś należała do Urzędu Pocztowego w Ołpinach i obsługiwana była przez tamtejszych doręczycieli. Wobec wzrastających potrzeb ludności Olszyn, mieszkańcy zaczęli się starać o to, aby mieć swój urząd pocztowy. W efekcie uruchomienie agencji pocztowej, której nadano nazwę – Olszyny k/Jasła nastąpiło 14 grudnia 1953 roku. Wtedy to po raz pierwszy do Olszyn przywieziono ładunek pocztowy konwojem konnym. Poczta mieściła się w tym czasie w prywatnym domu państwa Magdaleny i Stanisława Karasiów. Zainstalowanie centrali telefonicznej oraz podłączenie pierwszego abonenta nastąpiło 1 lutego 1955 roku. Kronika Urzędu Pocztowego w Olszynch bardzo zabawnie wspomina to wydarzenie: „Ludność z wielkim zadowoleniem przyjęła ten widok, a najwięcej uciechy miały dzieci szkolne, które co dzień przychodziły do urzędu, aby widzieć telefon, a zarazem przysłuchać się jak ten głos leci drutem”.

Od 1 marca 1955 roku poczta w Olszynch stała się samodzielnym urzędem pocztowym, administracyjnie przynależnym do Powiatowego Zarządu Łączności w Jaśle, od 1 kwietnia 1955 roku do Gorlic, a od 1 lipca 1975 roku została włączona do Wojewódzkiego Urzędu Pocztowego w Tarnowie.

W dniu 10 lutego 1961 roku poczta została przeniesiona do nowego lokalu mieszczącego się w Domu Ludowym.

WIEJSKI OŚRODEK ZDROWIA

Pierwszy punkt felczerski powstał w Olszynch w 1961 roku w nowo wybudowanym Domu Ludowym i zajmował jeden gabinet wraz z poczekalnią. Obsługiwany był przez lekarza dojeżdżającego z Ołpin.

W 1966 roku zatrudniono stałego lekarza, pięć lat później pierwszą pielęgniarkę, a w 1974 roku lekarza stomatologa. Drugą pielęgniarkę środowiskową zatrudniono w 1980 roku, która m.in. odpowiada za higienę dzieci szkolnych. Zmiana nazwy z punktu felczerskiego na punkt lekarski nastąpiła w 1975 roku, a na wiejski ośrodek zdrowia w 1979 roku.

Do 2001 roku Ośrodek Zdrowia w Olszynach podlegał Zespołowi Opieki Zdrowotnej w Tuchowie, a od 2002 roku prowadzona jest w nim prywatna praktyka lekarza rodzinnego. W 2006 roku ośrodek zdrowia przeniesiony został do nowego budynku.

Nowy budynek ośrodka zdrowia

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

Założycielami jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Olszynach w 1948 roku byli Józef Stankowski i Bronisław Zborowski oraz dwudziestu pięciu ochotników. Pierwszym wyposażeniem nowopowstałej jednostki była pompa wodna z zespołem węży strażackich. W 1951 roku wyposażono ją w stary, wyeksploatowany wóz strażacki, który po kilku latach złomowano. Obowiązek dowozu strażaków do pożaru w tym czasie powierzono kółkowi rolniczemu. Stara remiza była mała i nie spełniała właściwie swoich funkcji, więc postanowiono ją sprzedać, a za uzyskane pieniądze wybudować nową większą i bardziej funkcjonalną. Nową remizę budowano w czynie społecznym, a prace nad nią zakończono w 1978 roku. Tego samego roku oddano ją uroczyście do użytku. 18 maja 1997 roku OSP w Olszynach otrzymała nowy samochód bojowy Star 266 GBAD z Nadwiślańskiej Jednostki Wojskowej.

Remiza OSP

ZABYTKI, POMNIKI KULTURY ORAZ OSOBLIWOŚCI KRAJOBRAZU OLSZYŃSKIEGO

Olszyny posiadają wiele pięknych, atrakcyjnych i godnych uwagi miejsc oraz zabytków. Są nimi stary kościół, cmentarze, dwór, pamiątki historyczne, liczne przydrożne kapliczki, kurne chaty oraz pomniki przyrody. Miejsca te są pewnymi znakami czasu i przemijania, śladami jakie pozostawili po sobie poprzednicy, na miarę ich wielkości i dokonań.

KOŚCIÓŁ PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

Ważnym miejscem wokół, którego skupia się życie ludności wiejskiej jest kościół. W Olszynie pierwszy kościół powstał w 1580 roku pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego z własnym kapłanem zależnym od parafii w Ołpinach. W 1898 roku biskup przemyski Łukasz Ostoja Solecki utworzył w Olszynie niezależną ekspozyturę. Fakt ten zapowiadał, że wkrótce może powstać tu nowa parafia. Dwa lata później w miejsce dawnego kościoła wybudowano według projektu Łukasza Filipaka obecny kościół pod tym samym wezwaniem. Przy jego budowie posłużono się materiałem z poprzedniego kościoła, a z zabytkowego wyposażenia ocalała do obecnych czasów środkowa część tryptyku z drugiej połowy XVI wieku Jezusa upadającego pod krzyżem. Poświęcenia nowego kościoła dokonał 6 listopada 1900 roku dziekan Franciszek Matwijkiewicz. W 1910 roku biskup przemyski Józef Pelczar wyłączył kościół w Olszynie z dotychczasowego 78 związku parafialnego z kościołem Ołpinach i utworzył probostwo w Olszynie. Od tej pory Olszyny funkcjonują już jako samodzielna parafia.

Kościół parafialny

Obecna świątynia, która powstała dzięki ofiarności mieszkańców i staraniu księdza ekspozyta - Wiktora Bara to kościół drewniany, konstrukcji zrębowej, szalowany, dach kryty blachą z wieżyczką na syganturkę. Wnętrze kościoła jest trzynawowe z węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, przy którym znajduje się niewielka zakrystia. Kościół posiada polichromię figuralną i ornamentalną w stylu neogotyckim, namalowaną w 1908 roku przez Stanisława Gucwę z Tarnowa. Wystrój wnętrza jest również neogotycki. Ołtarz główny i dwa boczne oraz stacje drogi krzyżowej w formie oprawionych płaskorzeźb zostały wykonane w latach 1902–1906 przez firmę Purgera z Groden w Tyrolu. W ołtarzu głównym umieszczona jest rzeźbiona scena ukrzyżowania; w tym samym stylu neogotyckim są ołtarze boczne oraz ambona i chrzcielnica.

Kościół posiada kamienne ogrodzenie z żelaznym parkanem i stylową bramą.

NEOGOTYCKA DZWONNICA

Na placu kościelnym stoi murowana z kamienia ciosanego neogotycka dzwonnica w kształcie arkad, zbudowana w 1908 roku przez miejscowego kamieniarza Józefa Bąka, na której zawieszono cztery dzwony. W czasie II wojny światowej Niemcy chcieli zabrać wszystkie dzwony, lecz parafianie nocą ukryli największy z nich ważący około jednej tony, a na jego miejsce powiesili sygnaturkę z kościoła. Po wojnie odkopano ukryty dzwon i powieszono go na swoim dawnym miejscu, a w miejsce zrabowanych sprowadzono trzy nowe dzwony odlane w firmie Jana Felczyńskiego w Przemyślu.

Przykościelna dzwonnica

DWÓR Z XIX WIEKU

Obok kościoła stał zbudowany w połowie XIX wieku neoklasycystyczny dwór ówczesnych właścicieli Olszyn. Został on zakupiony pod koniec XIX wieku przez księdza Wiktora Bara z przeznaczeniem na plebanię parafialną.

Był to budynek murowany, parterowy, częściowo podpiwniczony, zbudowany na planie prostokąta, kryty blachą.

Nieistniejący już dwór z XIX wieku

Obecnie plebania parafialna mieści się w nowym budynku.

Nowa plebania

CMENTARZE

Wśród świadków przeszłości trwałymi miejscami zajmują cmentarze, zarówno te słynne, jak również te małe przy wiejskich kościółkach z bezimiennymi grobami. Od wieków miejsca pochówku znaczone kamieniami z inskrypcjami, drewnianymi krzyżami, nagrobkami. Przypominają nam one o przemijaniu, przywracają pamięć o bliskich i przeszłości.

W Olszynchach zlokalizowane są obok siebie dwa cmentarze: parafialny założony na początku XX wieku z licznymi nagrobkami wykonanymi przez miejscowych kamieniarzy oraz wojenny z mogiłami poległych żołnierzy z czasów I wojny światowej.

Cmentarz wojskowy

Brama wejściowa na cmentarz wojskowy

Według zachowanych napisów nagrobnych na cmentarzu tym spoczywa 172 żołnierzy różnych narodowości. Mogiły ziemne ustawione są w sześciu równoległych rzędach. Na nich rozmieszczono nagrobki w formie niskich betonowych stelli z żeliwnym krzyżem i tabliczką inskrypcyjną. Na stellach można wyróżnić trzy rodzaje krzyży: maltański z wieńcem laurowym i datą 1915; maltański z wieńcem dębowym, koroną, literą „W” i datą 1915; dwuramienny lotaryński z wieńcem laurowym.

Ogrodzenie cmentarza stanowią kamienne słupy, połączone płotem z żeliwnych prętów, a wejście na cmentarz stanowi kamienna brama w formie półkoliście sklepionej arkady. Cmentarz ten projektował Jan Szczepkowski.

Cmentarz wojskowy po remoncie

Jesienią 2013 r. wykonane zostały prace remontowo-konserwatorskie na terenie cmentarza. Odnowione zostały wszystkie nagrobki, które zaopatrzone w krzyże i tabliczki.

Na podstawie posiadanej przez Urząd Gminy dokumentacji historyczno-odtworzeniowej cmentarza wojennego nr 113 w Olszynach, a opracowanej na zlecenie Urzędu Gminy Rzepiennik Strzyżewski w 2009 r. uzyskanej od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie, delegatura w Tarnowie, a także Programu Prac Konserwatorskich tegoż cmentarza opracowanego na zlecenie Urzędu Gminy w Rzepienniku Strzyżewskim, Urząd Gminy wystąpił w 2012 r. do Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie - Wydział Rewaloryzacji Zabytków Krakowa i Dziedzictwa Narodowego z wnioskiem o przyznanie dotacji w wysokości 200 000 zł na wykonanie prac remontowo - konserwatorskich wnętrza cmentarza wojennego z I wojny światowej nr 113 w Olszynach. Na podstawie porozumienia zawartego w sierpniu 2013 r. pomiędzy Wojewodą Małopolskim a Gminą Rzepiennik Strzyżewski, gmina otrzymała w/w dotację z przeznaczeniem na wykonanie prac remontowo - konserwatorskich cmentarza. Wykonanie tych prac zlecono Firmie Konserwatorsko-remontowej „Rych - Bud” pana Ryszarda Banasia z Trzciany.

W dniu 18 listopada 2013 r. dokonano komisyjnego odbioru wykonanych prac, które zostały wykonane zgodnie ze sztuką budowlaną i warunkami umowy. Komisja odbioru zawnioskowała również o kontynuację prac w zakresie remontu ogrodzenia cmentarza.

(Opracowano na podstawie informacji uzyskanych od p. Józefa Hołdy - inspektora budownictwa gospodarki przestrzennej UG w Rzepienniku Strzyżewskim)

POMNIK GRUNWALDZKI

W centrum wsi przy drodze głównej stoi pomnik na wielostopniowym postumencie w kształcie obelisku, wykonany z kamienia, na którego szczycie umieszczony jest wizerunek Chrystusa ukrzyżowanego. Pomnik został ufundowany w 1910 roku przez Józefa Bąka w pięćsetną rocznicę bitwy pod Grunwaldem.

Pomnik grunwaldzki

W czasie II wojny światowej Niemcy uznali, że pomnik upamiętniający klęskę ich poprzedników uwłacza honorowi armii niemieckiej i zdecydowali się go zburzyć. Wówczas dwóch mieszkańców Olszyn Aleksander Sterkowicz i Władysław Bąk część pomnika na której był napis zaszalowali, aby nie uległ zniszczeniu i zamurowali. Kiedy Niemcy przyjechali, aby wysadzić pomnik stwierdzili brak uwłaczającego napisu zrezygnowali z jego zburzenia. Po wojnie usunięto zaprawę cementową i deski szalunku odsłaniając na powrót napis:

„Pamiętka 500 rocznicy zwycięskiej bitwy pod Grunwaldem 1410 – 1910”.

Przy tym pomniku w okresie międzywojennym odbywały się manifestacje mieszkańców Olszyn z okazji świąt i rocznic państwowych.

POMNIK POLSKICH LOTNIKÓW

W nocy z 16 na 17 sierpnia 1944 roku nad Olszynami doszło do katastrofy samolotu „Liberator EW 275 R” lecącego z zaopatrzeniem wojskowym dla powstańców warszawskich. W okolicy Grybowa został on zaatakowany, a następnie zestrzelony pociskami zapalającymi przez myśliwce niemieckie. W efekcie samolot stanął w płomieniach i spadł w Olszynach, a cała jego załoga zginęła:

- kapitan pilot 1 Zygmunt Pluta,
- chorąży pilot 2 Brunon Malejka,
- porucznik nawigator Tadeusz Jencka,

- szeregowy radiotelegrafista Józef Dudziak,
- plutonowy bombardier Bernard Wichrowski,
- plutonowy mechanik Jan Marecki,
- plutonowy strzelec Jan Florkowski.

Pogrzeb poległych lotników odbył się 19 sierpnia 1944 roku, a trumny ze szczątkami zostały złożone na cmentarzu wojskowym w Olszynchach. Po wojnie dokonano ich ekshumacji, a następnie przewieziono do Krakowa i pochowano z honorami na cmentarzu wojskowym. W dniu 7 września 1969 roku w pobliżu miejsca katastrofy wzniesiony został w ogrodzie pana Edwarda Mężyka pomnik dla uczczenia tragicznej śmierci siedmiu polskich lotników. Na pomniku umieszczono napis:

„Poległym 17 VIII 1944 roku lotnikom 301 Polskiego Dywizjonu Lotniczego z Włoch, niosącym pomoc dla powstańców Warszawy (tu wymienione są nazwiska poległych lotników). W 25 rocznicę śmierci. Społeczeństwo powiatu gorlickiego”.

Uroczyste poświęcenie odnowionego pomnika miało miejsce 2 listopada 2000 roku. Patronat nad tym pomnikiem sprawuje miejscowa szkoła.

Pomnik lotników

mgr Bożena Wójcik